

О.Л. РУБЦОВА, В.І. ЧИЖАНЬКОВА

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1**ІНТРОДУКЦІЯ ROSA SPINOSISSIMA L., ЇЇ ФОРМИ
'DOUBLE WHITE' ТА СОРТІВ У НАЦІОНАЛЬНОМУ
БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМ. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ**

Узагальнено досвід інтродукції Rosa spinosissima L., її форми 'Double White' та трьох сортів. Наведено їх ботанічну характеристику та описано біологічні особливості. Визначено перспективність культивування вивчених таксонів.

Троянди — одна з основних культур декоративного садівництва. Приблизно 9 % світової колекції троянд складають паркові троянди [6], які мають важливе архітектурно-декоративне значення у зеленому будівництві. В умовах України паркові троянди в озелененні міст і сіл практично відсутні, що пов'язано з недостатнім знанням їх біології та асортименту. За сучасною американською класифікацією [6], до паркових троянд відносять старовинні троянди (центіфольні, гальські, нуазетові тощо) та гібриди шипшин, серед яких особливий інтерес викликає група сортів, що походять від *Rosa spinosissima* L.

Цей вид зростає у дикому стані у гірських районах Передньої Азії, які, на думку М.І. Вавілова [1], є центром походження і найбільшого різноманіття троянд.

Якщо дикі троянди Європи мали лише біло-рожеву кольорову гаму, то для передньоазіатських шипшин крім білого, рожевого та червоного забарвлення характерне ще

й жовте [5]. *Rosa spinosissima* має жовте забарвлення — досить рідкісне як для шипшин, так і для троянд (за нашими даними, жовті сорти становлять лише 15 відсотків від загальної кількості сортів) [2].

Rosa spinosissima L. (*Rosa pimpinellifolia* L.), яку ще називають шотландською шипшиною (Scotch Rose), відноситься до секції *Pimpinellifoliae* DC. Цей вид інтродукований в НБС НАН України в 1955 р. з Німеччини у вигляді насіння. Рослини *Rosa spinosissima* — це кущі висотою 2 м. Стебла прямі, звичайно з численними колючками. Старі стебла коричнювато-сірі, молоді — коричневі. Бокові пагони відходять під прямим кутом. Колючки розташовані густо, відігнуті угору або прямі, тонкі. Листки 4–6 см довжиною, листочки у кількості 7–9, 1–2 см довжиною, округло-яйцеподібні, зверху темно-зелені опушені, знизу голі. Квітки поодинокі, діаметром 2–5 см. Пелюстки жовтувато-білі. Плоди 6–14 мм завдовжки, кулясті, при дозріванні спочатку червоні, потім чорнуваті. Цвіте наприкінці



травня. Тривалість цвітіння 20 днів. Плоди дозрівають в липні – вересні.

Rosa spinosissima має велику кількість декоративних махрових садових форм. У колекції НБС ім. М.М. Гришка НАН України є *Rosa spinosissima* 'Double White', з напівмахровими квітками, поодинокими або зібраними в невеличкі суцвіття. Кущ до 2 м заввишки. Цвіте дуже рясно наприкінці травня. Плодів не зав'язує, але дає багато кореневої порості, тому цю форму можна розмножувати відсадками. Рослини *R. s.* 'Double White' дуже декоративні і можуть бути впроваджені у зелене будівництво.

Rosa spinosissima відома з кінця XVI ст., згодом її почали використовувати у гібридизації, найінтенсивніше — у 50-х роках XX ст. (див. рис.). При аналізі походження сортів, одержаних за участю *Rosa spinosissima*, нами було встановлено, що цей вид використовувався в гібридизації як батьківська рослина. Це, напевне, пов'язано з тим, що досліджуваний вид цвіте раніше за сорти інших садових груп. У результаті схрещувань *Rosa spinosissima* з іншими видами і сортами різних садових груп було одержано значну кількість троянд, особливо популярних у XIX ст. Вони використовувалися переважно на присадибних ділянках. У середині XX ст. гібридизацією *Rosa spinosissima* займався відомий німецький селекціонер Кордес [4], сорти якого досі популярні. При аналізі світового сортименту троянд [6] нами було встановлено, що нині існує 52 сорти *Rosa spinosissima*. Головна риса, яка відрізняє *Rosa spinosissima*, її форми і сорти — це раннє цвітіння. У колекції НБС НАН України є три сорти *Rosa spinosissima*: Karl Förster, Frühlingsduft, Maigold.

Karl Förster (Kordes, 1931). Frau Karl Druschki × *Rosa spinosissima*. Кущ до 2,5 м заввишки з довгими пагонами. Колючки розташовані рідко, шилоподібні. Листки світло-зелені, великі, з 3–7 листочками, трохи зморшкуваті. Пуп'янки гострі. Квітки білі, махрові (23 пелюстки), діаметром

10–11 см, гарної форми, зі слабким ароматом. Цвітіння рясне. Ремонтує слабо.

Frühlingsduft (Kordes, 1949). Joanna Hill × *Rosa spinosissima*. Кущі до 3 м заввишки, розлогі, з тонкими пагонами, які густо вкриті колючками. Листки великі. Пуп'янки овальні, золотисто-жовті. Квітки жовто-рожеві (до 8 см діаметром), махрові (21–27 пелюсток), ароматні. Цвітіння дуже рясне, ремонтує слабо.

Maigold (Kordes, 1953). Poulsens Pink × Frühlingstag. Кущі до 2 м заввишки, розлогі. Листки великі, блискучі. Пуп'янки видовжені. Квітки жовті, чашоподібні, великі (9–10 см), напівмахрові (15–17 пелюсток), ароматні, в суцвіттях 3–5 квіток. Цвіте на початку червня. Тривалість цвітіння 35–40 днів. Ремонтує.

У результаті вивчення біологічних особливостей, декоративних якостей та господарсько-цінних ознак (зимостійкість та стійкість до шкідників і хвороб) в умовах НБС НАН України нами було встановлено, що *Rosa spinosissima* L., *R. s.* 'Double White' та сорти Karl Förster, Frühlingsduft, Maigold мають високі декоративні якості. *Rosa spinosissima* добре плодоносить і розмножується насінням, *R. s.* 'Double White' не дає насіння, але добре розмножується окуліруванням та відсадками. Сорти Karl Förster, Frühlingsduft є типово парковими трояндами і не потребують зимового укриття. Сорт Maigold відноситься до групи напіввитких троянд, менш зимостійкий і потребує зимового укриття.

Rosa spinosissima L., *R. s.* 'Double White' та сорти Karl Förster, Frühlingsduft і Maigold мають високі декоративні якості, цвітуть раніше за інші троянди, у тому числі паркові, і можуть бути рекомендовані для зеленого будівництва.

1. Вавилов Н.И. Центры происхождения культурных растений // Тр. по прикл. бот. и селекц. — 1926. — Т. 16., вып. 2. — С. 1–248.

2. Рубцова О.Л. Жовті троянди з жовтої країни // Квіти України — 2001. — № 5. — С. 2–3.

3. Сааков С.Г., Риекста Д.А. Розы. — Рига: Зинатне, 1973. — 359 с.

4. Beals P. Roses. — London, Hammersmith, 1992. — 472 p.

5. Flora des Iranischen Hochland und der Umbrahmenden Gebirge. — Graz. Akademische Druch.-u. Verlagsanstalt, 1982. — 24 S.

6. Modern Roses — 10. Shreveport, The American Rose Society, 1993. — 740 p.

ИНТРОДУКЦИЯ ROSA SPINOSISSIMA L., ЕЕ ФОРМЫ 'DOUBLE WHITE' И СОРТОВ В НАЦИОНАЛЬНОМ БОТАНИЧЕСКОМ САДУ им. Н.Н. ГРИШКО НАН УКРАИНЫ

Е.Л. Рубцова, В.И. Чижанькова

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, Украина, г. Киев

Обобщен опыт интродукции *Rosa spinosissima* L., ее формы 'Double White' и трех сортов. Приведена их ботаническая характеристика и описаны

биологические особенности. Определена перспективность культивирования изученных таксонов.

INTRODUCTION OF ROSA SPINOSISSIMA L., ITS FORM 'DOUBLE WHITE' AND CULTIVARS in M.M. GRISHKO NATIONAL BOTANICAL GARDENS, OF THE NAS OF UKRAINE

O.L. Rubtsova, V.I. Chizhan'kova

M.M. Grishko National Botanical Garden, National Academy of Sciences of Ukraine, Ukraine, Kyiv

The results of introduction of *Rosa spinosissima* L., its form 'Double White' and its three cultivars have been generalized. Their botanical description have been given and their biological peculiarities have been described. The perspectives of cultivation of the studied taxons have been determined.